

44'ÜNCÜ İLKOKUL

Yrd. Doç. Dr. Bülent BERKOL

44'Uncü İlkokul. 1920'li yılların sonunda İstanbul'da "Etkin Okul" kurmak amacıyla. Maârif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı'ndan aldığı yetkiyle Sadrettin Celâl ANTEL tarafından "Deneme Okulu"na dönüştürülen bir ilkokulun adıdır.

Bu yazıda. "Deneme Okulu'nu kuran Sadrettin Celâl ANTEL: Sadrettin Celâl ANTEL'in görüşlerinden etkilendiği "İş Okulu" görüşünün önde gel* en temsilcilerinden Ovide DECLORY ve 44'üncü İlkokul tanıtılacaktır.

Sadrettin Celâl ANTEL

1890'da İstanbul'da doğan Sadrettin Celâl ANTEL'in babası, Mekteb-i Hukuk (Hukuk Fakültesi)'ta Ticaret Hukuku Müderrisi (Profesörü) ve bir ara Adliye Nazırlığı (Adalet Bakanlığı) da yapmış olan Hamâmizâde Mehmet Celâlettin Bey'dir (SİYAVUŞGİL, 1954: v).

Sadrettin Celâl ANTEL, ilk öğrenimini evinde özel öğretmenlerden aldığı derslerle yaptı. 1908'de Numune-i Terakki İdadisi'ni bitirdi. Aynı yıl Mekteb-i Hukuk'a girdi, bir yıl öğrenim gördü. 1909'da devletin açtığı yurtdışı sınavını kazandı. Fransa'ya gönderildi. Fransızca öğrenmek için. 1909-1910 Öğretim yılında Paris'te Lycee Louise La Grand' da, 1910-1911 Öğretim yılında da Ecole Normale d'Auteuile'de öğrenim gördü. 1911'de girdiği Ecole Normale Superieure de Saint Clode (Saint Clode Yüksek Öğretmen Okulu)'u bitirdi. Öğrencilik yıllarında İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU'nun da dikkatini çeken Sadrettin Celâl ANTEL, ayrıca Sorbonne'da Emile DURKHEIM'in eğitim derslerini izledi (SİYAVUŞGİL, 1954: viii; ŞEMİN, 1987: 25-27; BALTACIOĞLU, 1998: 112).

1913'te Türkiye'ye dönen Sadrettin Celâl ANTEL, Adana Darülmuallimin (Adana Erkek Öğretmen Okulu) Müdürlüğü ve Eğitim Dersleri Öğretmenliğine atandı. Daha sonraki yıllarda lise ve öğretmen okullarında öğretmenlik yaptı. Siyasetle de yakından ilgilenen S.C. ANTEL, bugün de güncelliğini koruyan makalelerini Aydınlık ve Kurtuluş dergilerinde yayımladı. Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası (Parti) üyesi olan Sadrettin Celâl ANTEL, 1925'te arkadaşlarıyla birlikte tutuklandı. Ankara İstiklâl Mahkemesi'nce yedi yıl kürek cezasına çarptırıldı (TUNÇAY, 1967: 190; CERRAH OĞLU, 1975: 558).

29 Ekim 1926'da çıkarılan aftan yararlandı, salıverildi. Maârif Vekaleti Talim ve Terbiye Dairesi'nde çevirmen olarak görevlendirildi. 1927'de İstanbul Erkek Öğretmen Okulu ve Yüksek Öğretmen Okulu Eğitim ve Psikoloji Dersleri Öğretmenliğine,

* Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi- EDİRNE

29.12.1936'da da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Profesörlüğü'ne atandı. İkinci Dünya Savaşı yıllarında "Tan" gazetesinde "Anten" takma adıyla dış politika yazıları yazdı.bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevinden alındı. Danıştay kararıyla geri döndü. 12Şubat 1954'te fakültede çalışma odasında "yürek durması" sonucu öldü (ÜLKEN, 1996: 759; ŞEMİN. 1987: 27; SİYAVUŞGİL. 1954: v).

Türkiye'de "Eğitim-bilim"ın kurucularından olan Sadrettin Celâl ANTEL'in eğitimle ilgili çok sayıda makaleleri, çevirileri, ders kitapları ve araştırmaları bulunmaktadır (ŞEMİN. 1987: 34-35-36: SİYAVUŞGİL.1954: vi-vii-viii)

Ovide DECLORY

1871 'de Belçika'nın Renaix kentinde doğdu. Tıp öğrenimi gördü.hckim oldu. Zeka engelliler üzerinde çalışmaya başladı, onların eğitimiyle ilgilendi. 1901 'de arkadaşlarıyla birlikte "Institu des Anormaux" adlı merkezi kurdu. Daha sonra normal çocukların eğitimiyle ilgilenmeye başladı. 1907'de de Brüksel'de normal çocuklar için ünlü "L'Ermitage" adlı okulu açtı. Biri kentin içinde, öteki dışında olan bu iki okulda eğitim görüşlerini yaşama geçirdi. Ünlü eğitimcimiz İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU 1911 'de Dr. DECLORY'nin çalışmalarını yerinde inceledi, onun eğitim görüşünü ve yaptıklarını değerlendirdi. "Onun şahsından ve eserlerinden çok yararlandım, fakat onu Rousseau ve Emiie'den daha ileri bulmadım. İşte bende DECLORY ve okulları tatlı ve çekici hatıralar bıraktı, o kadar" (BALTACIOĞLU, 1998: 140-141; AYTAÇ, 1976: 100; BİNBAŞIOĞLU. 1982: 127).

"Etkin Okul" kavramını, kurduğu okullarda gerçekleştiren "İş Okulu" akımının kurucularından Dr. Ovide DECLORY, 1932'de Brüksel'de öldü.Eğitim üzerine basılmış çalışmaları vardır.

Sadrettin Celal ANTEL de onun görüş ve uygulamalarından etkilenenlerdendir. Bu etkilenmeyi Refia ŞEMİN şöyle belirtmektedir:

"Daha 1926'da Sadrettin Celal ANTEL eğitim ve öğretim alanında, ilk önemli çevirisi olan **Declory Usulü** adlı eserin **Kitaba Başlamazdan Evvel** başlıklı kısmında. Etkin Okul. İş Okulu görüşünü ülkemize getirmeye çalışmıştır. Bunlar, çocuğu çalıştırarak öğreten okullardır; Pedagojide yapılan gerçek devrim, okul dünyasının ağırlık merkezinin öğretmenden çocuğa geçtiği zaman başlamıştır. Çocuğun kişiliğinin, ilgilerinin incelenmesi ve öğreniminin buna uydurulması gerekmektedir, öğretmen; çocuğun etkinliklerini düzenleyen, ona yön veren bir kılavuzdur. Bu görüş, tek bir eğitimcinin ürünü değildir. Avrupa ve Amerika okullarında uzun yıllar yapılan incelemelerin sonucunda bu görüşlere vardığını işaret eden Sadrettin Celal ANTEL, bu yöntemin, yalnız özel olanakları bulunan okullara değil, bütün okullara uygulanabilecek bir biçime sokulduğunu Dr. DECLORY'nin ele aldığını görmüştür. DECLORY, gerçekten de. etkin okulun tekniğini başarıyla, kendine özgü anlayışla veren eğitimcilerden biridir. Bu yeni okul ilkelerini benimseyen Sadrettin Celal ANTEL. ülkemizde bunun yayılması için elinden geleni yapmıştır." (ŞEMİN. 1987: 29)

44'üncü İlkokul

44'üncü İlkokul. İstanbul Sultanahmet Ticarethane Sokak'ta bulunuyordu. 1930'lu yılların başında İstanbul'da ilkokullar numaralandırıldı (ERGtN. 1977: 2058), Sultanahmet İlmektebi'nc de 44 numara verildi, okul yıllarca bu resmi adıyla adlandırıldı, daha sonra adı Sultanahmet İlkokulu oldu.Sultanahmet semti 1960'lı yıllarda ticaret merkezi haline neldi.Okulun da öğrenci sayısı hızla azaldı, okul kapatıldı: 1970'lerin sonunda da yıkıldı.Bugün aynı yerde Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün binaları bulunmaktadır.

Sadrettin Celâl ANTEL'in 1936 yılı son günlerine kadar görev yaptığı İstanbul Erkek öğretmen Okulu. 1934 yılı ortalarına kadar Cağaloğlu'nda bugünkü Cağaloğlu Anadolu Lisesi'nde son bir yıl da bugünkü İstanbul Lisesi binalarında öğretim yapmıştır (YÜCEL. 1994: 553). 44'üncü İlkokul da Cağaloğlu'na çok yakın bir yerde bulunuyordu. Büyük bir olasılıkla İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nun uygulama okullarından biriydi. "Deneme Okulu" olarak seçilmesinin nedeni budur.

Sadrettin Celâl ANTEL, Maârif Vekaieti'nden aldığı yetkiyle okulu bir "Deneme Okulu" haline getirdi. Deneme Okulu. "Yeni öğretim yöntemleri ve uygulamaları ile yeni programların, kılavuzluk yollarının, yönetim biçimlerinin, ruhbilimsel varsayımların ve değişik birtakım eğitim önlemlerinin denendiği okuldur." (OĞUZKAN, 1981: 47)

Etkin Okul ise. "Eğitim ve öğretim etkinliklerinin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi konularında öğrencilere geniş çapta katılma olanağı sağlayan okuldur. Etkin Okul. program, yöntem ve insan ilişkileri bakımından işe ve etkinliğe önem verir"

(OĞUZKAN. 1981:64).

Sadrettin Celâl ANTEL.tüm meslek yaşamında, "Etkin Okul'u gerçekleştirmeye çalıştı, bu onun için bir hedefti. "Etkin Okul"un temsilcilerinden biri olan Ovide DECLORY ile ilgili bir kitabı çevirmesi. John DEWEY'in "Yarının Mektepleri"ni Türkçe'ye kazandırması. 44'üncü İlkokulu "Deneme Okulu" haline getirmesi, bütün çalışmaları bu hedefe varmak içindir.

44'üncü İlkokul hakkında bilgilerimiz çok az; okulu deneme okulu haline getiren Sadrettin Celâl ANTEL bu okuldan yazılarında hiç söz etmiyor, okulun kuruluş ve işleyişini anlatmıyor. Prof. Sadrettin Celâl ANTEL'in yanında 1936-1954 yılları arasında asistan ve doçent olarak görev yapan Prof. Dr. Refia ŞEMİN bize sınırlı bilgiler vermekte, eğitimci M. Rauf İNAN ise bir cümleyle 44'üncü İlkokul'dan söz etmektedir (ŞEMİN, 1987: 26-29-30; İNAN. 1986: 135).

44'üncü ilkokul hakkında bildiğimiz, nedense şimdiye kadar yeterince dile getirilmeyen bu okulda yapılan araştırmalardır. Sadrettin Celâl ANTEL bu araştırmaların bir

kısmını kendi yapmış, bir kısmının da yapılmasına yardımcı olmuştur. Bunlar Türkiye'de eğitim ve psikoloji alanında yapılan ilk araştırmalardır. Bu açıdan 44'üncü İlkokul üzerinde ayrıca durulması gerekir.

44'üncü İlkokul'da yapılan çalışmaları şöyle sıralayabiliriz:

• "İlkokulların Kalabalık Sınıflarında Uygulanabilen Bir Öğretim Tekniği", Sadrettin Celâl ANTEL'in 44'üncü İlkokul'da yaptığı bir araştırma. 1935'te Brüksel'de toplanan Uluslararası Eğitim Kongresi'ne bildiri olarak sunulmuştur (SİYAVUŞGİL. 1954: viii; ŞEMİN. 1987:36).

• "El İşi Sergisi", Sadrettin Celâl ANTEL 44'üncü İlkokul öğrencilerinin yaptığı işleri 1935'te Brüksel'de toplanan Uluslararası Eğitim Kongresi'nde sergilemiştir (ŞEMİN, 1987: 26).

• "İmtihanların Kıymeti", Prof. Sadrettin Celâl ANTEL tarafından yapılan bir araştırma. Testlerin bir bölümü 44'üncü İlkokul'da uygulanmıştır. Bildiri olarak Prof. ANTEL tarafından 1937'de Paris'te toplanan Uluslararası Eğitim Kongresi'ne sunulmuştur (ANTEL. 1940: 59; ANTEL, 1954: 8).

• "Çocukta Fizik Kanuniyet ve İlliyet" Dr. Refia ŞEMİN tarafından yapılan araştırma. Deneylelerin bir bölümü 44'üncü İlkokul'da yapılmıştır (ŞEMİN, 1940: 82).

• Dokuz ve On Yaşındaki Çocukların Zihni İnkişaf Derecesi". Aydın Sezai CANKARDAŞ, Mermine İĞNECİ, Mithat ÖZGÜÇ ve Turhan İLHAN tarafından 44'üncü İlkokul'da yapılan bir araştırma (PETERS, 1940: 15).

• "Muhit ve Zeka". Aydın Sezai CANKARDAŞ'ın 44'üncü İlkokul'da yaptığı bir araştırma (PETERS. 1940: 27).

• "Dikkat Teksifi Kabiliyeti", Aydın Sezai CANKARDAŞ'ın 44'üncü İlkokul'da yaptığı bir araştırma (PETERS, 1940: 32)

• "Objektif ve Kelâmi Zeka". Mithat ÖZGÜÇ ve Mahmut DEVA'nın 44'üncü İlkokul'da yaptığı denemeler (PETERS. 1940:39)

SONUÇ

"İş. kullanma değeri yaratan ve nitelikçe belli bir çalışmadır, tş, her türlü çalışmayı dile getirir. Emek deyimi ile karıştırılmamalıdır." (HANÇERLİOĞLU, 1986: 213-214)

İş eğitimi ise. "çocukların çalışma yaşamına kolayca uymalarını sağlamak amacı güden, bu nedenle ilk ve ortaokul öğrencilerinde iş sevgisi ve isteği uyandıran, işin kişisel ve toplumsal değerini kavratan etkinliklere ağırlık veren eğitimidir" (OĞUZKAN, 1981:87).

"Bilindiği gibi "iş eğitimi" akımının kökleri Rönesans'a kadar gider. Th. MORUS "Utopia'da: Th. CAMPENELIA "Güneş Ülkesi"nde "iş"i eğitime uygulamak istemiştir.

Sosyalist ve liberal gruplar, kendi anlayışı doğrultusunda birer "İş Eğitimi" görüşünü geliştirmiştir. Karşımıza iki model çıkmaktadır: Liberallerin "İş Okul" ile sosyalistlerin "Üretim Okulu" (ya da "Politeknik Okulu").

İş okulu ve üretim okulunun ortak noktaları, her ikisinin de iş eğitimi, yani çocukların çalışma yaşamına kolayca uymalarını sağlamak amacı güden, bu nedenle ilköğretim öğrencilerinde iş sevgisi ve isteği uyandıran, işin kişisel ve toplumsal değerini kavratan etkinliklere ağırlık veren eğitime, geleneksel "Kitap Okulu" ya da "Ezber Okulu"na birer alternatif olarak ileriye sürülmeleridir. Fakat bunun dışında bu akımlar, kendi aralarında büyük anlayış farklılıkları göstermektedir. "İş Okulu" taraftarları, çocuğun "aktifliği" ve "kendiliğinden faaliyeti"ni sağlamanın en uygun vasıtası olarak "iş"i alırken; "Üretim Okulu" taraftarları, "iş"i birer eğitim vasıtası olarak değil, eğitimin bir amacı olarak almaktadırlar.

Georg KERSCHENSTEINER, Hugo GAUDIG. John DEWEY, V./H.KILPATRICK. Ovide DECLORY. Adolf FERRIERE. Celestin FREINET "İş Okulu"nun: Robert SEIDEL. Heinrich SCHULZ. Paul ÖSTERICH. N.K: KRUPSKAYA. Pavel Petroviç BLONSKI "Üretim Okulu"nun temsilcileridir." (AYTAÇ. 1976: 10, 81, 82, 87).

Sadrettin Celâl ANTEL, "İş Okulu"nun görüşlerini benimsemiş ve hayata geçirmek istemiştir. Bunu 44'üncü İlkokul'da gerçekleştirmeye çalışmıştır. Görev yerinin değişmesi. Milli Eğitim Bakanlığı'nın gerekli ilgiyi göstermemesi. 44'üncü İlkokul'un "Deneme Okulu" olmaktan çıkarılması bu çalışmaların amacına ulaşmasını engellemiştir.

KAYNAKLAR

- ANTEL. Sadrettin Celâl (1940). "İmtihanların Kıymeti". Pedagoji Enstitüsü. Psikoloji ve Pedagoji Çalışmaları. İstanbul. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- ANTEL Sadrettin Celâl (1954). "Önsöz". Pedagoji Bülteni I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını
- AYTAÇ, Kemal (1976), Çağdaş Eğitim Akımları. Ankara: DTCF Yayınları.
- BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı (1998). Hayatım, İstanbul: Dünya Yayınları
- BİNBAŞIOĞLU. Cavit (1982), Eğitim Düşüncesi Tarihi, Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- CERRAHOĞLU. A.(1975), Türkiye'de Sosyalizm Tarihine Katkı. İstanbul: May Yayınları
- ERGİN. Osman Nuri (1977) Türkiye Maârif Tarihi 5. İstanbul: Eser Neşriyat
- HANÇERLİOĞLU. Orhan (1986). Toplum Bilim Sözlüğü. İstanbul: Rem/i Kitabevi.
- İNAN. M. Rauf (1986). Bir ömrün Öyküsü 1. Ankara: Öğretmen Yayınları.
- OĞUZKAN. Ferhan (1981) Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- PETERS. W. (1940), "İstanbul Mekteplerinde Yapılan Test Araştırmaları". Pedagoji Enstitüsü. Psikoloji ve Pedagoji Çalışmaları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- SİYAVUŞGİL Esat Sabri (1954), "Profesör Sadrettin Celâl ANTEL". Pedagoji Bülteni I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- ŞEMİN, Refia (1940). "Çocukta Fizik Kanuniyet ve İlliyet". Pedagoji Enstitüsü. Psikoloji ve Pedagoji Çalışmaları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- ŞEMİN. Refia (1987), "Sadrettin Celâl ANTEL", Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri. Ankara: UNESCO Türkiye Milli komisyonu Yayını.
- TUNCAY. Mete (1967), Türkiye'de Sol Akımlar. Ankara Bilgi Yayınevi.
- ÜLKEN. Hilmi Ziya (1966). Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi II. Konya: Selçuk Yayınevi.
- YÜCEL, Hasan Âli (1994). Türkiye'de Orta öğretim. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.